

Dodana prediktivna valjanost osobina mračne trijade u odnosu na petofaktorski model ličnosti pri predviđanju individualnih razlika u samopoštovanju

---

Zadro, Katarina

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:998230>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-27**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za psihologiju

**DODANA PREDIKTIVNA VALJANOST OSOBINA
MRAČNE TRIJADE U ODNOSU NA PETOFAKTORSKI
MODEL PRI PREDVIĐANJU INDIVIDUALNIH RAZLIKA U
SAMOPOŠTOVANJU**

Diplomski rad

Katarina Zadro

Mentor: Prof. dr. sc. Denis Bratko

Zagreb, 2020.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
1.1 <i>Petofaktorski model ličnosti</i>	2
1.2 <i>Mračna trijada</i>	3
<i>Makijavelizam</i>	3
<i>Subklinički narcizam</i>	3
<i>Psihopatija</i>	4
1.3 <i>Samopoštovanje</i>	7
1.4 <i>Dosadašnja istraživanja o odnosima između petofaktorskog modela ličnosti, mračne trijade i samopoštovanja</i>	8
2. Cilj istraživanja.....	9
3. Problemi i hipoteze istraživanja	10
4. Metoda	11
4.1 <i>Sudionici</i>	11
4.2 <i>Postupak prikupljanja podataka</i>	11
4.3 <i>Mjerni instrumenti</i>	11
5. Rezultati	13
6. Rasprava.....	19
6.1 <i>Ograničenja i preporuke za buduća istraživanja</i>	22
7. Zaključak.....	25
8. Literatura.....	26
9. Prilozi.....	34

Dodana prediktivna valjanost osobina mračne trijade u odnosu na petofaktorski model ličnosti pri predviđanju individualnih razlika u samopoštovanju

Katarina Zadro

Kao prediktori samopoštovanja često su korištene osobine ličnosti, no istraživanja do sada nisu objedinila dva često istraživana modela - petofaktorski model i model mračne trijade - kao prediktore samopoštovanja. Stoga je cilj ovog istraživanja utvrditi odnose između petofaktorskog modela ličnosti, mračne trijade (subklinički narcizam, makijavelizam i psihopatija) te samopoštovanja. Također, istraživanjem je ispitano hoće li osobine mračne trijade objasniti varijancu samopoštovanja povrh osobina petofaktorskog modela. Kako bi se istražili postavljeni ciljevi, kreiran je online upitnik koji je poslan studentima Filozofskog fakulteta u Zagrebu. U istraživanju je sudjelovalo 1061 sudionika, 79.6% je ženskog spola te s prosjekom godina od 24.1. Rezultati su analizirani hijerarhijskom regresijskom analizom te je obrada rezultata ukazala na to da postoji veći broj osobina petofaktorskog modela i modela mračne trijade koji samostalno pridonose objašnjenju varijance samopoštovanja. Što se tiče predikcije globalnog samopoštovanja (nakon što su pod kontrolom držane varijable dobi i spola) osobine petofaktorskog modela objasnile su 44%, osobine mračne trijade 29%, a model koji obuhvaća oba skupa osobina 51% varijance globalnog samopoštovanja. Samostalne doprinose pri objašnjenju varijance kriterija imali su prediktori: emocionalna stabilnost, savjesnost, ekstraverzija, ugodnost, subklinički narcizam, psihopatija, makijavelizam te kontrolna varijabla dobi. Kao najistaknutije odrednice globalnog samopoštovanja ističu se emocionalna stabilnost, savjesnost te subklinički narcizam. Konačno, osobine mračne trijade objasnile su varijancu samopoštovanja povrh osobina petofaktorskog modela.

Ključne riječi: *samopoštovanje, mračna trijada, osobine ličnosti, prediktivna valjanost*

The predictive validity of the Dark Triad traits in relation to the Five Factor personality traits in predicting individual differences in self-esteem

Katarina Zadro

Previous studies have frequently tried to predict self-esteem based on personality traits. Surprisingly, these studies have not simultaneously used two of the most popular personality models - Five Factor personality model and Dark Triad - to predict self-esteem. Therefore, the current study examined the possibility to predict global self-esteem based on the Five Factor personality traits and the Dark Triad traits (subclinical narcissism, Machiavellianism and psychopathy). In addition, this study examined if the Dark Triad explains the variance of global self-esteem beyond the Five Factor traits. To reach the aims of this study an online survey was distributed to a sample of university students studying on the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb. 1061 students participated in the research, 79.6% were female and the mean age was 24.1. To analyse the results a hierarchical regression was performed. After controlling age and gender, the Five Factor accounted for 44%, the Dark Triad 29% variance and collectively both models for 51% of the variance in global self-esteem. Significant predictors are: emotional stability, conscientiousness, extraversion, agreeableness, subclinical narcissism, psychopathy, Machiavellianism and age. Most prominent determinants of global self-esteem are emotional stability, conscientiousness and subclinical narcissism. The Dark Triad explained the variance of global self-esteem beyond the Five Factor traits.

Key words: *self-esteem, Dark Triad, personality traits, predictive validity*

1. Uvod

Mnoga istraživanja u okviru psihologije bave se ličnošću i samopoštovanjem. Larsen i Buss (2008) navode sljedeću definiciju ličnosti: „Ličnost je skup psihičkih osobina i mehanizama unutar pojedinca koji su organizirani i relativno trajni te utječu na interakcije i adaptacije pojedinca na intrapsihičku, fizičku i socijalnu okolinu“ (str. 4). Jedni od najpoznatijih modela ličnosti svakako su petofaktorski modeli ličnosti. Povrh toga, na planu ličnosti oduvijek je postojala zaokupljenost i mračnom stranom čovjekovog ponašanja te se to zanimanje uočava i u popularnoj kulturi. Jonason, Webster, Schmitt, Li i Crysel (2012) navode da u medijskom prostoru veliku popularnost postižu Gregory House, Batman, James Bond te Michael Corleone koji su jedni od najpoznatijih likova s izraženim osobinama mračne trijade, odnosno osobinama makijavelizma, psihopatije i subklinikog narcizma. S druge strane, samopoštovanje je osobina ličnosti koja nije uključena kao faceta u hijerarhijske modele ličnosti. Međutim, to je osobina koja je itekako relevantna, kako za psihološku prilagodbu tako i za različita postignuća i životne ishode. Konkretnije, samopoštovanje je u pozitivnom odnosu sa zadovoljstvom životom (Baumeister, Campbell, Krueger i Vohs, 2003) što je osobito izraženo u zapadnim kulturama (Diener i Diener, 2009). Istraživanje Steigera, Allemanda, Robinsa i Fenda (2014) ukazalo je na to da su niže razine samopoštovanja u adolescenciji povezane s povećanim rizikom za razvoj depresivnih simptoma u odrasloj dobi. Prikazani rezultati istraživanja ukazuju na to da je samopoštovanje jedan od indikatora psihološkog zdravlja.

U tom kontekstu, tema ovoga rada bit će povezivanje samopoštovanja i individualnih razlika u petofaktorskim dimenzijama ličnosti te dimenzijama mračne trijade. Postoje istraživanja koja su povezala samopoštovanje s osobinama iz petofaktorskog modela (npr. Amirazodi i Amirazodi, 2011; Robins, Tracy, Trzesniewski, Potter i Gosling, 2001) te s osobinama mračne trijade (npr. Jonason, Baughman, Carter i Parker, 2015), no nedostaju ona istraživanja koja istovremeno uključuju petofaktorski model i mračnu trijadu na način da je moguće ispitati dodatnu prediktivnu valjanost.

1.1 Petofaktorski model ličnosti

Istraživanje ličnosti već je dugo predmetom interesa psihologije te su u okviru psihologije razvijene mnoge teorije i modeli koji opisuju neke osobine ličnosti. Kao što je već spomenuto, jedni od najpoznatijih i najistraživanijih modela ličnosti su petofaktorski modeli ličnosti, točnije Pet-faktorski model autora Coste i McCraea te model Velikih pet autora Goldberga. Kao što samo ime modela kaže, ovi modeli opisuju pet osobina ličnosti, a to su: ekstraverzija, emocionalna stabilnost (neuroticizam), ugodnost, savjesnost i otvorenost k iskustvu (intelekt). Navedene osobine hijerarhijski su na vrhu, odnosno to su generalni faktori ličnosti koji se sastoje od specifičnijih faceta (Larsen i Buss, 2008). Na primjer, samo neke od faceta koje obuhvaća savjesnost su urednost, samodisciplina i ambicioznost (Larsen i Buss, 2008). Osobine ličnosti sadržane u petofaktorskim modelima ličnosti kod odraslih su osoba postojane protokom vremena (Cobb-Clark i Schurer, 2012) i u različitim situacijama (Sheldon, Ryan, Rawsthorne i Ilardi, 1997) te se mogu generalizirati na mnoge različite kulture (McCrae i Costa, 1997) s iznimkom petog faktora (otvorenost k iskustvu/intelekt) kod kojeg su uočene varijacije ovisno o kulturi (Hofstee, Kiers, De Raad, Goldberg i Ostendorf, 1997).

Petofaktorski model, odnosno osobine ličnosti koje on opisuje povezane su s mnogim drugim varijablama. Primjerice, u korelaciji su s različitim ishodima poput karijerne uspješnosti (Seibert i Kraimer, 2001), nepoželjnog organizacijskog ponašanja (Bolton, Becker i Barber, 2010), akademskog postignuća (Nofle i Robins, 2007), delinkvencije (Heaven, 1996), sagorijevanja (Bakker, Van Der Zee, Lewig i Dollard, 2006), motivacije za pijenjem alkohola (Theakston, Stewart, Dawson, Knowlden-Loewen i Lehman, 2004) i predrasuda (Koehn, Jonason i Davis, 2019). Paunonen i Ashton (2001) ukazuju na to da se uz pomoć petofaktorskog modela može predviđati mnoštvo različitih ponašanja, no naglašavaju da je ta predikcija uspješnija ukoliko se u obzir uzmu i facete dimenzija mračne trijade.

1.2 *Mračna trijada*

Model koji objedinjuje neke od subkliničkih osobina ličnosti je model mračne trijade. Iza naziva mračne trijade kriju se tri nepatološke osobine: makijavelizam, subklinički narcizam i psihopatija (Paulhus i Williams, 2002). Svaka od navedenih sastavnica mračne trijade ima svoju samostalnu povijest - narcizam i psihopatija imaju svoje izvore u kliničkoj psihologiji, dok je makijavelizam usko povezan s idejama iznesenima u radu Machiavellija (Furnham, Richards i Paulhus, 2013).

Makijavelizam. Što se tiče makijavelizma, Christie i Geis (1970) uočili su da se osobe koje se slažu s filozofijom Machiavellija također i ponašaju u skladu s tim idejama. Objasnjavaju kako osobu visoko na makijavelizmu karakterizira sklonost manipulaciji drugima u svrhu postizanja vlastitih ciljeva, nedostatak afekta u interpersonalnim odnosima, neopterećenost konvencionalnim moralnim sustavom te nedostatak predanosti idealima. Povrh toga, pojedinci s izraženom osobinom makijavelizma imaju izraženu želju za time da nadmaše druge, odnosno da se natječu s drugima i da pobijede, uz to makijavelizam pozitivno korelira s otuđenošću i financijskim uspjehom, a negativno korelira s prosocijalnim ponašanjem i ljubavlju prema vlastitoj obitelji i društvu (Stewart i Stewart, 2006).

Subklinički narcizam. Raskin i Hall (1979; prema Paulhus i Williams, 2002) su polazeći od osobina opisanih u narcističkom poremećaju ličnosti stvorili novi konstrukt - subklinički narcizam. Prema najnovijem Dijagnostičkom i statističkom priručniku za mentalne poremećaje (DSM-V) dijagnostički kriteriji za uspostavljanje dijagnoze narcističkog poremećaja ličnosti su: osjećaj vlastite važnosti obilježen grandioznošću, zaokupljenost fantazijama o vlastitim uspjesima, uvjerenost u vlastitu jedinstvenost i posebnost, zahtijevanje pažnje i divljenja od strane drugih, očekivanje da će se drugi prilagoditi njihovim očekivanjima, iskorištavanje drugih u svrhu postizanja vlastitih ciljeva, nedostatak empatije, zavist prema drugima te arogantno ponašanje/stavovi. Međutim, kako navode Campbell i Foster (2007), narcizam je gotovo jednako dugo promatran i kao individualna razlika, a ne samo kao klinički poremećaj. Campbell i Foster (2007) nadalje

ukazuju na to da je primjerice već Freud opisivao narcizam. Potonji autori dodatno navode da je Murray razvio jedan od prvih upitničkih mjera narcizma kao varijable ličnosti što govori u prilog tome da je narcizam već dugo i dio ličnosti. Subklinički narcizam je od kliničkog narcizma zadržao facete grandioznosti, dominantnosti, superiornosti (Paulhus i Williams, 2002).

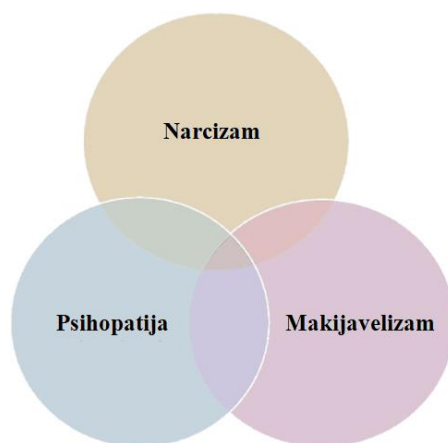
Psihopatija. Slično kao i subklinički narcizam, i psihopatija ima svoje izvore u kliničkoj praksi. Dva autora posebice su pridonijela razvoju konstrukta psihopatije, a to su Hare i Cleckley. Cleckley (1941; prema Patrick, 1994) je zaslužan za klasični klinički opis psihopatije, prema kojemu se psihopatija očituje u socijalnoj devijaciji, neodgovornosti, impulzivnom antisocijalnom ponašanju, nedostatku osjećaja krivnje, nesposobnosti učenja iz iskustva, bizarnom ponašanju pod utjecajem alkohola te nedostatku dugoročnih ciljeva. Nadalje, Patrick (1994) naglašava da osobe visoko na psihopatiji minimalno emocionalno reagiraju prilikom izlaganja averzivnom podražaju. Konačno, drugi gore spomenuti autor - Hare (1980) je zaslužan za razvoj Liste obilježavanja za psihopatiju (eng. *Psychopathy Checklist*) koja je namijenjena za procjenu psihopatije na populaciji osuđenih za kriminalna djela.

Istraživanje Paulhusa i Williamsa (2002) objedinilo je gore opisane osobine makijavelizma, narcizama i psihopatije u mračnu trijadu te je njihov rad potaknuo dodatno zanimanje što je rezultiralo mnogim znanstvenim radovima na temu mračne trijade. Paulhus i Williams (2002) pojašnjavaju da navedene tri osobine koje sačinjavaju mračnu trijadu imaju zajedničko to što su osobe visoko na ovim osobinama sklone samopromociji, agresivnosti, dvoličnosti te su emocionalno hladne. Mračna trijada povezana je i s interesima prema nasilju i temama poput oružja (eng. *sensational interests*) te sa zloradošću (njem. *Schadenfreude*; James, Kavanagh, Jonason, Chonody i Scrutton, 2014), nasiljem preko interneta (Goodboy i Martin, 2015), predrasudama (Koehn, Jonason i Davis, 2019), zlostavljanjem životinja (Kavanagh, Signal i Taylor, 2013), kratkoročnom strategijom odabira partnera (eng. *short-term mating*; Jonason, Li, Webster i Schmitt (2009).

Rezultati na svim osobinama mračne trijade opadaju s dobi, odnosno mladi odrasli postižu više rezultate nego stariji odrasli, što se povezuje s osobitostima onih koji se nalaze u stadiju odraslosti u nastajanju (18. - 25. godine), kao što su usmjerenost na druge i osjećaj preplavljenosti ili nesposobnosti (Barlett i Barlett, 2015). Muškarci obično postižu više rezultate nego žene na osobinama mračne trijade (Jonason i Davis, 2018; Muris, Merckelbach, Otgaar i Meijer, 2017). Kod muškaraca je narcizam povezan s razinom bazalnog testosterona te s kortizolom (Pfattheicher, 2016). Osobine mračne trijade su heritabilne, s time da su psihopatija i narcizam više heritabilne, dok je heritabilnost manja u slučaju makijavelizma (Vernon, Villani, Vickers i Harris, 2008). Vernon i sur. (2008) ističu da makijavelizam, za razliku od ostalih osobina mračne trijade, ima izraženiji utjecaj dijeljene okoline što ukazuje na to da je u određenoj mjeri makijavelizam rezultat učenja te da je najsnažnije povezan s razinom kvalitete roditeljske njege (Jonason, Lyons i Bethell, 2014).

Što se tiče odnosa između ova tri konstrukta, Paulhus i Williams (2002) navode kako se ovdje radi o konstruktima među kojima postoji međusobno preklapanje. Navedeno potvrđuju i meta-analize koje su proveli Muris i sur. (2017) te Vize, Lynam, Collison i Miller (2018) čiji rezultati upućuju na to da su psihopatija i makijavelizam u većoj međusobnoj korelaciji nego što koreliraju s narcizmom, dok je korelacija između narcizma i makijavelizma najniža (Furnham, Richards i Paulhus, 2013; Muris i sur., 2017). Opisani odnos između različitih osobina iz mračne trijade prikazan je na slici 1.

Slika 1. Prikaz međudnosa između osobina mračne trijade (prilagođeno iz Lyons, 2019)

Slijedom navedenog, neki istraživači (npr. Jonason i sur., 2009) su u svom istraživanju došli do zaključka kako bi se mračna trijada trebala promatrati kao jedna zasebna osobina, no postoji mnogo istraživanja koja ukazuju na to da navedene tri osobine različito koreliraju s mnogim psihosocijalnim varijablama, odnosno vanjskim kriterijima. Na primjer, narcizam je povezan s drugačijim strategijama suočavanja (eng. *coping*) nego što je to slučaj s makijavelizmom i psihopatijom (Birkás, Gács i Csathó, 2016); narcizam snažnije nego ostale dvije osobine korelira s maskulinošću, ali istovremeno korelira i s femininošću (Jonason i Davis, 2018); i sve osobine mračne trijade povezane su s težnjom k dominaciji, no samo je narcizam povezan s težnjom k prestižu (Semenyna i Honey, 2015). Nadalje, sve osobine mračne trijade povezane su s neiskrenošću i dvoličnošću, no ipak postoje razlike u ovoj povezanosti. Kako navode Jones i Paulhus (2017) jedino osobe visoko na psihopatiji nastavljaju s varanjem i u visoko rizičnim situacijama, oni visoko na makijavelizmu podložni su nesmotrenom varanju u rizičnim situacijama u situaciji iscrpljenosti ega (eng. *ego depletion*), dok osobe visoko na narcizmu u najvećoj mjeri tvrde da posjeduju znanje o nepostojećim pojmovima (eng. *over-claiming*) čak i u anonimnoj situaciji. Autori posljedično zaključuju da su makijavelizam i psihopatija povezani s interpersonalnom obmanom dok se doima da se obmanjivanje kod narcizma prvenstveno očituje kroz samozavaravanje.

Jedna od češćih razlika koja se navodi između psihopatije i makijavelizma je ta da je psihopatija povezana s impulzivnošću (Malesza i Ostaszewski, 2016), a makijavelizam po svojoj teorijskoj osnovi to ne bi trebao biti. Suprotno teorijskim očekivanjima makijavelizam ne pokazuje konzistentne rezultate što se tiče veze s impulzivnošću. Istražujući odnos između makijavelizma i impulzivnosti, Szabó i Jones (2019) navode kako se čini da se makijavelizam u tom pogledu različito manifestira ovisno o spolu. Točnije, navedeni autori uočili su da je makijavelizam kod muškaraca u pozitivnoj korelaciji s planiranjem, a kod žena u negativnoj. Rezultati navedenog istraživanja ukazuju na to da narcizam ima najmanju povezanost s impulzivnošću te se čini kako oni visoko na narcizmu uspijevaju inhibirati svoje impulse i razmišljati unaprijed.

Jonason, Foster, Csatho i Gouveia (2018) navode da je narcizam pozitivno povezan s optimističnim “ružičastim” pogledom na svijet, dok su makijavelizam i psihopatija povezani sa “sivim” pogledom na svijet, odnosno manje su optimistični. Štoviše, kada laici procjenjuju osobine mračne trijade javlja se tendencija da narcizam procjenjuju povoljnije i privlačnije nego makijavelizam i psihopatiju (Rauthmann i Kolar, 2012; Rauthmann i Kolar, 2013).

1.3 Samopoštovanje

Samopoštovanje je naveliko istraživano i popularan pojam te je dio šireg konstrukta samopoimanja (Cast i Burke, 2002). Razlog popularnosti samopoštovanja Campbell i Lavallee (1993) vide u tome što samopoštovanje ima snažan utjecaj na psihi ljudi, odnosno na njihovu kogniciju, motivaciju, emocije i ponašanje. Cast i Burke (2002) napominju kako je samopoštovanje često različito definirano te da je ponekad definirano kao ishod, motiv ili “ublaživač” to jest zaštitni faktor. Najčešće se globalno samopoštovanje definira kao pojedinačan stav prema samome sebi, odnosno kao vrednovanje samoga sebe u cjelini (Rosenberg, Schooler, Schoenbach i Rosenberg, 1995). Osobe s visokim globalnim samopoštovanjem sebe vide kao općenito sposobne, važne i vrijedne osobe, dok je suprotno slučaj kod osoba s niskim samopoštovanjem. Osobe s visoko izraženim samopoštovanjem iskazuju i više razine zadovoljstva životom te su manje anksiozne i manje sklone osjećaju bespomoćnosti (Crocker, 2006). Orth, Robins i Widaman (2012) ukazali su na to da je samopoštovanje povezano sa zadovoljstvom u poslu te pozitivnim afektom. Nasuprot tome, nisko samopoštovanje je prediktor depresije (Orth, Robins i Widaman, 2012).

Orth, Robins i Widaman (2012) proveli su longitudinalno istraživanje čiji rezultati upućuju na to da samopoštovanje raste od adolescencije do srednje odrasle dobi, postižući svoj najviši rezultat oko 50-ih godina života, nakon čega razina samopoštovanja ponovno lagano opada u starijoj dobi. Povrh toga, Bleidorn i sur. (2016) su na uzorku različitih nacija također uočili porast samopoštovanja u razdoblju kasne adolescencije do srednje odrasle dobi te su njihovi rezultati ukazali na to da muškarci postižu više rezultate na samopoštovanju. No rezultati potonjih autora skreću pažnju na to da je razlika između

muškaraca i žena, što se tiče samopoštovanja, manja u Azijskim zemljama nego u zapadnim zemljama. Efekt dobi je u individualističkim i prosperitetnim narodima manji kod muškaraca nego kod žena.

1.4 Dosadašnja istraživanja o odnosima između petofaktorskog modela ličnosti, mračne trijade i samopoštovanja

Već su Paulhus i Williams (2002) istraživali odnos između mračne trijade i petofaktorskog modela. Uočili su da sve osobine mračne trijade imaju zajedničko to što su u negativnoj povezanosti s ugodnošću. Nadalje, navode kako su narcizam i psihopatija u pozitivnom odnosu s ekstraverzijom i otvorenošću, makijavelizam i psihopatija su negativno povezani sa savjesnošću te je jedino psihopatija negativno povezana s neuroticizmom. Kako tvrde Furnham, Richards i Paulhus (2013) najkonzistentniji nalaz u istraživanjima je negativna povezanost mračne trijade, ugodnosti i savjesnosti. Navedeno potvrđuje i meta-analiza Murisa i sur. (2017) u kojoj ukazuju na to da je ta povezanost izraženija kod psihopatije i makijavelizma nego kod narcizma. U toj meta-analizi su ustvrdili i da je narcizam u pozitivnoj povezanosti s ekstraverzijom i otvorenošću, dok su psihopatija i makijavelizam u negativnoj korelaciji sa savjesnošću.

Što se tiče odnosa između osobina petofaktorskog modela i samopoštovanja, rezultati prijašnjih istraživanja ukazuju na to da su osobe s visokim samopoštovanjem također i emocionalno stabilne, ekstravertirane, savjesne te u nešto manjoj mjeri i ugodne te otvorene k iskustvu (Robins i sur., 2001; Robins, Hendin i Trzesniewski, 2001). Robins i sur. (2001) navode nekoliko mogućih objašnjenja ovoj povezanosti. Tvrde da samopoštovanje i osobine petofaktorskog modela ličnosti imaju potencijalno iste korijene. Drugo moguće objašnjenje je da samopoštovanje i osobine ličnosti vjerojatno utječu jedne na drugu. Taj međusobni utjecaj može primjerice biti takav da konzistentni ponašajni obrasci (odnosno ličnost) mogu utjecati na to kako neka osoba vrednuje samu sebe (što je u biti samopoštovanje). Također, način na koji osoba sebe vrednuje i misli o sebi potencijalno može utjecati na ponašajne obrasce koje uobičajeno iskazuje. Konačno, napomenuli su kako su rezultati istraživanja ukazali na to da pojedinci s visokim samopoštovanjem

procjenjuju da posjeduju osobine koje su socijalno poželjne. Istraživanje koje su proveli Amirazodi i Amirazodi (2011) ukazuje na to da su sve osobine sadržane u petofaktorskom modelu ličnosti značajni prediktori samopoštovanja. No istraživanja koje su proveli Robins, Hendin i Trzesniewski (2001) te Amirazodi i Amirazodi (2011) ukazuju na to da su emocionalna stabilnost, ekstraverzija i savjesnost snažniji prediktori nego što je to slučaj s otvorenošću k iskustvu i ugodnošću.

U skladu s teorijom, narcizam je u istraživanjima pozitivno povezan sa samopoštovanjem (Zeigler-Hill, 2006), no istraživanja često naglašavaju kako je ovo posebno slučaj sa “zdravim” ili “adaptivnim” narcizmom (Barry, Grafeman, Adler i Pickard, 2007; Falkenbach, Howe i Falki, 2013). Nasuprot tome, makijavelizam je negativno povezan sa samopoštovanjem (Valentine i Fleischman, 2003). Jonason i sur. (2015) su kao prediktore samopoštovanja koristili osobine mračne trijade te su se kao statistički značajni pokazali makijavelizam i narcizam. Međutim, psihopatija se pokazala kao značajan prediktor emocionalnog i psihološkog blagostanja. Sukladno tome, Petrides, Vernon, Schermer i Veselka (2011) istraživali su povezanost emocionalne inteligencije kao crte ličnosti i mračne trijade. Jedna od faceta emocionalne inteligencije kao crte ličnosti je i samopoštovanje te je istraživanje spomenutih autora ukazalo na to da je narcizam u pozitivnoj korelaciji kako s emocionalnom inteligencijom tako i sa samopoštovanjem, dok su makijavelizam i psihopatija u negativnoj korelaciji s emocionalnom inteligencijom kao crtom ličnosti.

Dosadašnja istraživanja nisu istovremeno uključivala petofaktorski model i model mračne trijade u predviđanju samopoštovanja te će ovo istraživanje učiniti upravo to. Također, ovo istraživanje pridonijet će novim spoznajama i s obzirom na to da ne postoje mnoga istraživanja koja ispituju mogućnost predikcije samopoštovanja na temelju mračne trijade.

2. Cilj istraživanja

Cilj ovoga istraživanja bio je istražiti odnose između petofaktorskog modela ličnosti, mračne trijade te samopoštovanja.

3. Problemi i hipoteze istraživanja

Kako bi se postigao gore spomenuti cilj, postavljeni su sljedeći problemi te su definirane njima pripadajuće hipoteze:

Problem 1: Ispitati ulogu dimenzija petofaktorskog modela ličnosti u objašnjenju individualnih razlika u samopoštovanju.

Hipoteza 1: Prediktori emocionalna stabilnost, ekstraverzija te savjesnost imat će značajan samostalni doprinos u objašnjavanju individualnih razlika globalnog samopoštovanja (Robins, Hendin i Trzesniewski, 2001; Amirazodi i Amirazodi (2011). Osobe s izraženim samoprocijenjenim osobinama emocionalne stabilnosti, ekstraverzije i savjesnosti visoko će procjenjivati i vlastito globalno samopoštovanje.

Problem 2: Ispitati ulogu dimenzija mračne trijade u objašnjenju individualnih razlika u samopoštovanju.

Hipoteza 2: Osobine mračne trijade - makijavelizam, psihopatija i subklinički narcizam imat će značajan samostalni doprinos u objašnjavanju individualnih razlika globalnog samopoštovanja (Jonason i sur., 2015; Petrides i sur., 2011). Osobe s izraženim samoprocijenjenim subkliničkim narcizmom visoko će procjenjivati svoje globalno samopoštovanje (Zeigler-Hill, 2006), dok će osobe s izraženim samoprocjenama na dimenzijama makijavelizma i psihopatije imati nisko procijenjeno globalno samopoštovanje.

Problem 3: Ispitati predviđaju li osobine mračne trijade samopoštovanje povrh osobina petofaktorskog modela ličnosti.

Hipoteza 3: Očekuje se da će osobine mračne trijade objašnjavati varijancu globalnog samopoštovanja povrh osobina petofaktorskog modela.

4. Metoda

4.1 Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo sveukupno 1061 sudionik, odnosno studenata Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Uzorak studenata zahvatio je one koji studiraju na preddiplomskom, diplomskom te doktorskom studiju. Njih 79.6% ženskog je spola te su sudionici bili u dobnom rasponu od 18 do 61 godine ($M = 24.1$; $SD = 6.42$). Prevladavanje sudionica ženskog spola u istraživanju nije iznenađujuće jer i sama populacija na kojoj je provedeno istraživanje (studenti Filozofskog fakulteta) također ima nesrazmjer između spolova, odnosno žene češće studiraju na navedenom fakultetu. Konkretno, istraživanje koje su proveli Jokić i Ristić Dedić (2014) ukazuje na to da studijske programe društvenih i humanističkih znanosti dominantno upisuju žene. Dodatno, podaci Državnog zavoda za statistiku (2018) ukazuju na to da su na Filozofskom fakultetu u Zagrebu više od 70% onih koji završe diplomske i doktorske studije žene.

4.2 Postupak prikupljanja podataka

U svrhu istraživanja kreiran je *online* upitnik. *Online* upitnik proslijeđen je mailom studentima Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Sudjelovanje u istraživanju bilo je dobrovoljno. Podaci su se prikupljali u trajanju od tjedan dana te su prikupljeni u sklopu projekta. Prije samog ispunjavanja upitnika sudionici su ukratko informirani o svrsi istraživanja, o važnosti toga da što iskrenije odgovaraju te o mogućnosti da u svakom trenutku odustanu od istraživanja bez ikakvih posljedica.

4.3 Mjerni instrumenti

U *online* istraživanju korišteni su: demografski podaci, upitnik petofaktorskog modela ličnosti (*Ten Item Personality Inventory*; *TIPI*; Gosling, Rentfrow i Swann, 2003), Rosenbergova skala samopoštovanja (*Rosenberg Self-Esteem Scale*; *RSE*; Rosenberg, 1965) te upitnik mračne trijade (*Short Dark Triad*; *SD3*; Jones i Paulhus, 2014). Navedene

upitničke mjere svim su sudionicima prezentirani u gore navedenom redoslijedu te je zadatak sudionika bio da svaki put procijene sami sebe.

Demografski podaci ispitani su dvjema česticama koje su od sudionika tražile informaciju o njihovom spolu i dobi.

Ten Item Personality Inventory (TIPI; Gosling, Rentfrow i Swann, 2003). Korišteni upitnik petofaktorskog modela ličnosti (Prilog 1) sastoji se od 10 čestica te se po dvije čestice odnose na pojedinu dimenziju (ekstraverzija, emocionalna stabilnost, ugodnost, savjesnost i otvorenost k iskustvu). U ovom upitniku sudionici odgovaraju koliko se slažu s pojedinim tvrdnjama na skali od sedam stupnjeva gdje je 1 – *izrazito se ne slažem*, a 7 – *izrazito se slažem*. Konačni rezultat formira se zasebno za pojedinu dimenziju te se isti izražava kao prosječna vrijednost dviju čestica koje mjere tu dimenziju. Viši rezultat ukazuje na izraženiju osobinu ličnosti. Gosling, Rentfrow i Swann (2003) navode da se pouzdanost tipa test-retest ovog upitnika nalazi u rasponu od .62 do .77. Na uzorku prikupljenim ovim istraživanjem izračunata je pouzdanost uz pomoć Spearman – Brownove formule te su dobiveni ovi rezultati: ekstraverzija ($r_{tt} = .70$), emocionalna stabilnost ($r_{tt} = .70$), ugodnost ($r_{tt} = .36$), savjesnost ($r_{tt} = .69$) i otvorenost k iskustvu ($r_{tt} = .44$).

Short Dark Triad (SD3; Jones i Paulhus, 2014). Korišteni upitnik makijavelizma, narcizma i psihopatije *SD3* sastoji se od 27 čestica koje se mogu pronaći u Prilogu 2. Devet čestica odnosi se na svaku od dimenzija mračne trijade, odnosno: subklički narcizam (primjer: Znam da sam poseban/na zato jer mi svi to neprestano govore.), makijavelizam (primjer: Koristim se manipulacijom da dobijem što želim.) te psihopatija (primjer: Istina je da mogu biti zao/zla prema drugima.). Sudionici odgovaraju u kojoj mjeri se slažu s tvrdnjama na ljestvici od 1 do 5, gdje 1 označava sudionikovo potpuno neslaganje s navedenom tvrdnjom, a 5 označava potpuno slaganje. Konačni rezultat formira se posebno za svaku dimenziju te se on izražava kao zbroj vrijednosti odgovora na česticama. Upitnik je provjeravan na hrvatskom uzorku te je potvrđena trofaktorska struktura upitnika i utvrđeni su Cronbachovi alpha koeficijenti nutarnje konzistencije (makijavelizam $\alpha = .77$, narcizam $\alpha = .64$, psihopatija $\alpha = .71$; Kristofich-Ambruš, Krapić i Bratko, 2013). Cronbachovi alpha

koeficijenti nutarnje konzistencije izračunati su i na uzorku obuhvaćenom ovim istraživanjem pri čemu su navedeni koeficijenti iznosili .76 za makijavelizam, .69 za narcizam te .71 za psihopatiju, što je u skladu s prijašnjim istraživanjem.

Rosenberg Self-Esteem Scale (RSE; Rosenberg, 1965). Kao mjera samopoštovanja korištena je Rosenbergova skala samopoštovanja (Prilog 3). Rosenbergova skala samopoštovanja sastoji se od 10 čestica koje mjere globalno samopoštovanje (primjer čestice: Mislím da sam vrijedna osoba, barem koliko i drugi ljudi.). Zadatak sudionika je procijeniti svoje samopoštovanje odgovarajući na pojedine čestice na skali od 1 (*Uopće se ne slažem*) do 5 (*U potpunosti se slažem*). Rezultat na skali iskazuje se kao prosjek odgovora na svim česticama. Najmanji mogući rezultat je 10 bodova, dok je 50 maksimalno moguć broj bodova te viši rezultat ukazuje na višu razinu globalnog samopoštovanja sudionika. Cronbachov alpha koeficijent nutarnje konzistencije na studentima u Hrvatskoj iznosi od .74 do .89 (Lacković-Grgin, 1994) te se je takvim pokazao i na ovom uzorku ($\alpha = .89$).

5. Rezultati

Prije obrade rezultata provjerena je normalnost distribucija pomoću Kolmogorov-Smirnovljevog testa. Rezultati ukazuju na to da distribucije varijabli značajno odstupaju od normalne distribucije, no to ne čudi s obzirom na to da kod vrlo velikih uzoraka i male razlike od normalne distribucije dostižu razinu statističke značajnosti (Howell, 2010; prema Petz, Kolesarić i Ivanec, 2012). S obzirom na osjetljivost Kolmogorovog-Smirnovog testa na veličinu uzorka, dodatno su izračunati indeksi asimetričnosti i indeksi spljoštenosti/zaobljenosti. Apsolutne vrijednosti indeksa asimetričnosti varijabli nalaze se u rasponu od 0.07 do 0.69, a indeksa spljoštenosti od 0.01 do 0.97 (Prilog 4). Dakle, rezultati ukazuju na to da se navedeni indeksi nalaze u zadovoljavajućem rasponu kako ne bi ekstremno odstupale od normalne distribucije. Konkretno, Kline (2005; prema Božić, 2014) navodi da se distribucija rezultata proglašava ekstremno odstupajućom od normale u slučaju kada je indeks asimetričnosti veći od 3, a indeks spljoštenosti veći od 10.

Nakon toga su izračunati deskriptivni podaci korištenih upitnika petofaktorskog modela ličnosti, mračne trijade te samopoštovanja koji se nalaze u tablici 1. Iz minimuma i maksimuma prikazanih u tablici, moguće je uočiti da su jedino mjere osobina ličnosti pokrile cijeli raspon mogućih rezultata (teorijski rasponi korištenih upitnika su sljedeći: *TIPI* od 1 do 7, *SD3* od 9 do 45 te *RSE* od 10 do 50). Što se tiče Rosenbergove skale samopoštovanja, vidljivo je da je prosjek rezultata viši od teorijskog prosjeka skale (koji iznosi 25), što je nalaz koji se dobiva na velikom broju nacija (Schmitt i Allik, 2005).

Tablica 1

Deskriptivni podaci za mjere osobina petofaktorskog modela ličnosti, mračne trijade i samopoštovanja izračunatih na uzorku studenata Filozofskog fakulteta

	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>N</i>
<i>TIPI</i>					
Ekstraverzija	4.3	1.65	1	7	1061
Ugodnost	5.0	1.26	1	7	1061
Savjesnost	5.1	1.45	1	7	1061
Emocionalna stabilnost	4.3	1.56	1	7	1061
Otvorenost k iskustvu	5.5	1.11	1	7	1061
<i>SD3</i>					
Makijavelizam	24.5	5.53	9	43	977
Narcizam	24.2	4.99	11	44	977
Psihopatija	18.2	4.88	9	41	977
<i>RSE</i>	36.9	7.39	13	50	1013

Legenda:

TIPI = Ten Item Personality Inventory; *SD3* = Short Dark Triad; *RSE* = Rosenbergova skala samopoštovanja

U svrhu daljnje obrade rezultata, provedena je hijerarhijska regresijska analiza kako bi se ispitala mogućnost predviđanja globalnog samopoštovanja. No prije toga analizirani su preduvjeti ispravnog korištenja rezultata regresijske analize. Testirana je normalnost distribucije rezidualnih rezultata Kolmogorov-Smirnovljevim testom te rezultati upućuju na to da se distribucija ne razlikuje značajno od normalne ($p = .26$). Što se tiče preduvjeta homoscedasticiteta, uvidom u dijagram raspršenja standardiziranih rezidualnih rezultata

(Prilog 5) ustanovljeno je da rezidualni rezultati pokazuju nešto veće variranje na srednjim razinama kriterija, no navedeni efekt nije u toj mjeri izražen da bi provođenje regresijskih postupaka bilo onemogućeno. Pregledom dijagrama raspršenja (Prilog 5) koji prikazuju odnose između prediktora i kriterija uočava se da se može povući ravna crta koja označava odnose između pojedinog prediktora i kriterija, što znači da preduvjet linearnosti nije značajno narušen. Nadalje, jedan od preduvjeta je da prediktori ne smiju međusobno visoko korelirati. Petz, Kolesarić i Ivanec (2012) navode da se korelacije veće od .8, odnosno .9 smatraju problematičnima. Uvidom u tablicu 2 uočava se da je najveća korelacija između makijavelizma i psihopatije koja iznosi $r = .56$ ($p < .001$) što ukazuje na to da je zadovoljen ovaj preduvjet. Petz, Kolesarić i Ivanec (2012) navode kako dodatna provjera kolinearosti može biti izvršena na način da se izračunaju količine varijance svakog prediktora koje nisu objašnjene drugim prediktorima (*tolerance*) koje ne smiju biti manje od 0.1, odnosno 0.2 - što je slučaj kod izračunatih vrijednosti u ovom istraživanju (kreću se u rasponu od 0.55 do 0.88).

U provedenoj hijerarhijskoj regresijskoj analizi kao prediktori korištene su dimenzije petofaktorskog modela te modela mračne trijade, uz kontrolu spola i dobi. Korelacije korištenih kontrolnih varijabli i prediktora s kriterijem, kao i interkorelacije između prediktora i kontrolnih varijabli prikazane su u tablici 2, dok su rezultati provedenih hijerarhijskih regresijskih analiza prikazani u nastavku, odnosno u tablici 3. Naime, provedene su dvije hijerarhijske analize - jedna prilikom koje su u hijerarhijsku regresijsku analizu uvrštavani prediktori redosljedom: kontrolne varijable, osobine petofaktorskog modela pa osobine mračne trijade (drugi korak je prikazan pod stupcem korak 2_{SF}) te druga analiza kada su prediktori uvršteni redosljedom: kontrolne varijable, osobine mračne trijade te osobine petofaktorskog modela (drugi korak je prikazan pod korak 2_{MT}).

Tablica 2

Korelacije između sociodemografskih varijabli, samopoštovanja, osobina petofaktorskog modela ličnosti i mračne trijade na uzorku studenata Filozofskog fakulteta u Zagrebu ($N = 969$)

	Dob	Spol	ES	EKS	OI	U	S	M	N	P
SP	.20**	.00	.53**	.39**	.22**	.11**	.44**	-.15**	.39**	-.19**
Dob		.01	.13**	.12**	.06*	.08*	.16**	-.15**	.01	-.15**
Spol			-.07*	.11**	.02	.20**	.12**	-.20**	-.09**	-.27**
ES				.26**	.14**	.26**	.29**	-.12**	.13**	-.21**
EKS					.25**	.03	.17**	-.07*	.42**	-.02
OI						.11**	.12**	-.05*	.27**	.05
U							.17**	-.31**	-.10**	-.45**
S								-.10**	.12**	-.25**
M									.23**	.56**
N										.28**

Legenda:

SP = Samopoštovanje; ES = Emocionalna stabilnost; EKS = Ekstraverzija; OI = Otvorenost k iskustvu; U = Ugodnost; S = Savjesnost; M = Makijavelizam; N = Narcizam; P = Psihopatija

* $p < .05$.

** $p < .01$.

Uvidom u gore prikazane rezultate uočava se da globalno samopoštovanje korelira značajno sa svim varijablama, uz izuzetak spola. Ujedno, valja uočiti da su te povezanosti negativnog smjera jedino u slučajevima makijavelizma i psihopatije te da se ističu povezanosti između globalnog samopoštovanja te emocionalne stabilnosti ($r = .53$; $p < .001$), savjesnosti ($r = .44$; $p < .001$), ekstraverzije ($r = .39$; $p < .001$) i narcizma ($r = .39$; $p < .001$).

Tablica 3

Predviđanje globalnog samopoštovanja na temelju osobina petofaktorskog modela ličnosti (5F) i mračne trijade (MT) kod studenata Filozofskog fakulteta u Zagrebu ($N = 969$)

	<i>Korak 1</i>	<i>Korak 2_{5F}</i>	<i>Korak 2_{MT}</i>	<i>Korak 3</i>
	β	β	β	β
Dob	.20***	.08**	.14***	.07**
Spol	.00	-.03	-.04	-.02
Emoc. stabilnost		.38***		.36***
Ekstraverzija		.22***		.11***
Otv. k iskustvu		.08**		.04
Ugodnost		-.05		-.08**
Savjesnost		.28***		.24***
Makijavelizam			-.10**	-.09**
Narcizam			.49***	.31***
Psihopatija			-.27***	-.13***
R^2	.04	.44	.29	.51
ΔR^2	.04***	.40***	.25***	.07*** _(MT) .22*** _(5F)

Legenda:

* $p < .05$.

** $p < .01$.

*** $p < .001$.

Kao što se uočava iz tablice 3, kontrolne varijable značajno pridonose objašnjenju varijance samopoštovanja. Točnije, dob je ta koja ima značajan individualni doprinos te ona zadržava samostalni doprinos kroz sve korake, odnosno dodavanjem ostalih prediktora u hijerarhijsku analizu.

Rezultati prikazani u tablici 3 ukazuju na to da postoje osobine iz petofaktorskog modela ličnosti koje predviđaju globalno samopoštovanje uz kontroliranje varijabli spola i dobi. Konkretnije, emocionalna stabilnost, ekstraverzija, otvorenost k iskustvu te savjesnost značajno samostalno pridonose objašnjenju varijance u globalnom samopoštovanju. Ovaj model objašnjava 44% varijance globalnog samopoštovanja, odnosno 40% varijance povrh kontrolnih varijabli. Između do sada navedenih značajnih prediktora i kriterija uočava se pozitivna povezanost te se kao izražena determinanta samopoštovanja ističu dimenzije emocionalne stabilnosti, savjesnosti i ekstraverzije.

Model hijerarhijske analize, prilikom kojega je u drugom koraku mračna trijada uvrštena u analizu (korak 2_{MT}), upućuje na to da sve tri osobine mračne trijade imaju značajan samostalni doprinos pri predviđaju globalnog samopoštovanja te je uz kontrole varijable na ovaj način objašnjeno 29% ukupne varijance kriterija, odnosno globalnog samopoštovanja. Najizraženiji prediktor globalnog samopoštovanja je narcizam, kojeg slijedi psihopatija.

Posljednji korak analize, prilikom kojega su u analizu uvrštene i osobine petofaktorskog modela i osobine mračne trijade, objasnio je ukupno 51% varijance globalnog samopoštovanja. Ovaj put su značajan samostalni doprinos imali: dob, ekstraverzija, ugodnost, savjesnost, emocionalna stabilnost, makijavelizam, narcizam te psihopatija. U ovom koraku analize, otvorenost k iskustvu više ne pridonosi samostalno objašnjenju varijance. S druge strane, u odnosu na drugi korak analize, dimenzija ugodnosti, ovaj put iskazuje samostalan doprinos, iako u suprotnom smjeru od pozitivne bivarijatne korelacije (tablica 2). Rezultati provedene analize ukazuju na to da osobe s izraženijom emocionalnom stabilnošću, ekstraverzijom, savjesnošću te subkliničkim narcizmom postižu i više rezultate prilikom samoprocjene globalnog samopoštovanja. Također, dobne promjene povezane su s višim rezultatima na kriteriju. S druge strane, osobe koje postižu niže rezultate na ugodnosti, makijavelizmu i psihopatiji također postižu više rezultate na globalnom samopoštovanju. Kao najistaknutiji prediktori globalnog samopoštovanja pokazale su se osobine emocionalne stabilnosti, narcizma te savjesnosti.

Što se tiče dodatne prediktivne valjanosti, osobine mračne trijade su značajno doprinijele objašnjenju globalnog samopoštovanja povrh osobina petofaktorskog modela, objašnjavajući dodatnih 7% varijance u kriteriju. S druge strane, kada su u posljednjem koraku uvrštene osobine petofaktorskog modela, petofaktorski model je povrh osobina mračne trijade objasnio dodatnih 22% varijance u globalnom samopoštovanju.

6. Rasprava

Provedenim istraživanjem djelomično je potvrđena hipoteza o tome koje dimenzije petofaktorskog modela predstavljaju prediktore globalnog samopoštovanja. Naime, u drugom koraku hijerarhijske analize sve osobine petofaktorskog modela, uz izuzetak ugodnosti, pokazale su samostalan značajan doprinos. Robins i sur. (2001) ukazuju na to da će dimenzije petofaktorskog modela ličnosti koje imaju snažniju afektivnu komponentu, točnije ekstraverzija i emocionalna stabilnost, biti uže povezane sa samopoštovanjem. U tom kontekstu korisna je i definicija koju navode Heatherton, Krendl, Macrae i Kelley (2007) koja glasi da se samopoštovanje može definirati kao afektivni dio samoprocjene, odnosno kao individualne razlike u afektu koje nastaju kao posljedica samoprocjene. Rezultati ovog istraživanja ukazuju na to da su samoprocjene ekstraverzije i emocionalne stabilnosti pozitivno povezane sa samoprocjenama globalnog samopoštovanja. Također, u usporedbi s ostalim dimenzijama petofaktorskog modela ličnosti emocionalna stabilnost i ekstraverzija (uz savjesnost) pokazale su se kao najsnažnije odrednice globalnog samopoštovanja, što djelomično govori u prilog opisanoj hipotezi o utjecaju afektivne komponente. Osim ekstraverzije, emocionalne stabilnosti i savjesnost, otvorenost k iskustvu u drugom koraku hijerarhijske analize također pridonosi objašnjenju varijance globalnog samopoštovanja. Osobine petofaktorskog modela (uz kontrolne varijable) ukupno objašnjavaju 44% varijance globalnog samopoštovanja.

Kada su u hijerarhijsku analizu u posljednjem koraku uvrštene uz dimenzije petofaktorskog modela i osobine mračne trijade, došlo je do nekih promjena u samostalnim doprinosima osobina petofaktorskog modela. Primjerice ugodnost naknadno pokazuje samostalan

doprinos. Dodatno, uvidom u matricu korelacija te uvidom u rezultate hijerarhijske analize, uočava se jedna zanimljivost, a to je da ugodnost, unatoč pozitivnoj korelaciji s globalnim samopoštovanjem ima beta ponder negativnog predznaka. Taj nalaz ukazuje na to da kada bismo računanjem parcijalnih korelacija isključili utjecaj pojedinih dimenzija petofaktorskog modela, da bi korelacija između samopoštovanja i ugodnosti vjerojatno promijenila svoj predznak. Kao što je već spomenuto, dimenzija ugodnosti nakon uvrštavanja mračne trijade značajno samostalno pridonosi objašnjenju globalnog samopoštovanja i to u negativnom smjeru što možemo pripisati korelacijama s drugim prediktorskim varijablama. No valja naglasiti da je navedeni nalaz potrebno promatrati u svjetlu toga da statistička snaga ovisi o veličini uzorka, odnosno da postoji veća vjerojatnost da se uoči značajan rezultat na velikom uzorku, kakav je i uzorak ovog istraživanja.

Što se tiče predikcije samopoštovanja na osnovu osobina mračne trijade, rezultati ukazuju na to da sve osobine mračne trijade imaju samostalan doprinos pri predviđaju samopoštovanja. Najizraženiji prediktor iz ovog skupa prediktora je narcizam, dok je najmanje izražen prediktor makijavelizam. Što je i očekivano s obzirom na to da narcizam, u usporedbi s makijavelizmom i psihopatijom, najsnažnije korelira sa samopoštovanjem. Narcizam je osobina koja u sebi sadrži grandiozno viđenje sebe i samouzdanje te nije neobično da najsnažnije korelira sa samopoštovanjem u usporedbi s ostale dvije osobine mračne trijade. Rezultati hijerarhijske analize ukazuju na to da uz držanje pod kontrolom dobi i spola, osobine mračne trijade ukupno objašnjavaju 29% varijance kriterija. Što se tiče povezanosti samopoštovanja i mračne trijade, istraživanje je ukazalo na to da su makijavelizam i psihopatija u negativnoj povezanosti sa samopoštovanjem, dok je povezanost između narcizma i samopoštovanja pozitivnog smjera. Već samo istraživanje Paulhusa i Williamsa (2002) daje naznake zbog čega potencijalno dolazi do ovakvog rezultata. Naime, istraživanje spomenutih autora ukazalo je na to da su osobe s izraženim narcizmom sklone samouzdanju te primjerice precjenjuju vlastitu inteligenciju. Nasuprot tome, osobe s izraženom psihopatijom pokazuju manju tendenciju k samouzdanju, dok osobe s izraženim makijavelizmom uopće ne pokazuju tu tendenciju. Dobiveni rezultati su

također u skladu sa zaključkom Jonesa i Paulhusa (2017) da su makijavelizam i psihopatija povezani s interpersonalnom obmanom te da je obmanjivanje kod narcizma zapravo samozavaravanje. U tom kontekstu, samoobmanjivanje i samouzdanje osoba s izraženim narcizmom moglo je dovesti i do toga da svoje globalno samopoštovanje prikazuju višim. Želja za obmanjivanjem drugih koja je istaknutija kod makijavelizma i psihopatije mogla je dovesti do učestalih neuspjeha u pokušajima obmanjivanja ili su nakon obmanjivanja drugih uslijedile kazne kao odgovor na takvo ponašanje. Navedeno je moglo dovesti do toga da osobe s izraženom psihopatijom i makijavelizmom sebe negativnije vrednuju, odnosno da imaju niže globalno samopoštovanje. Vize i sur. (2018) su u svom istraživanju ukazali na to da makijavelizam i psihopatija pozitivno koreliraju s internaliziranim simptomima (npr. depresivnost i anksioznost), dok je narcizam u niskoj negativnoj povezanosti s internaliziranim simptomima. U svjetlu ovog nalaza, može se ponuditi objašnjenje dobivenih rezultata. Naime, ako osobe s izraženom psihopatijom ili makijavelizmom doživljavaju simptome depresivnosti i anksioznosti, očekuje se da neće imati niti povoljno vrednovanje sebe. Prijašnja istraživanja dovela su u vezu depresivne simptome sa sniženim samopoštovanjem (Orth, Robins i Widaman, 2012). Konačno, meta-analiza Murisa i sur. (2017) ukazuje na to da su makijavelizam te posebice psihopatija u većoj mjeri povezani sa štetnim psihosocijalnim posljedicama, dok u slučaju narcizma tog efekta nema. Istraživanja ukazuju na to da je za razliku od makijavelizma i psihopatije, narcizam povezan s optimističnim pogledom na svijet (Jonason i sur., 2015), sa subjektivnim blagostanjem (Aghababaei i Błachnio, 2015) te sa samopoštovanjem (Jonason i sur., 2015).

Sveukupno, konačan postotak objašnjene varijance na temelju svih prediktora iznosi 51%. Posljednji korak hijerarhijske analize ukazuje na to da su značajni prediktori globalnog samopoštovanja, redom po veličini samostalnog doprinosa: emocionalna stabilnost, narcizam, savjesnost, psihopatija, ekstraverzija, makijavelizam te ugodnost. Uz spomenute prediktore, kontrolna varijabla dobi također ispoljava samostalni doprinos u objašnjenju ukupne varijance globalnog samopoštovanja u svim koracima provedene analize. Rezultat da su dobne promjene povezane s višim rezultatima na globalnom samopoštovanju u skladu

je s prijašnjim istraživanjima. Longitudinalno istraživanje Ortha, Robinsa i Widamana (2012) ukazalo je na to da samopoštovanje raste u vrijeme adolescencije i odrasle dobi te da sudionici vrhunac samopoštovanja postižu oko 51. godine života. Ovakve promjene u samopoštovanju jednake su i kod muškaraca i žena (Orth, Robins i Widaman, 2012) te ostaju takve i bez obzira na kohorte koje su uključene u istraživanje (Erol i Orth, 2011). U skladu s već spomenutim argumentom da postoji veća vjerojatnost da se uoči značajan rezultat na velikom uzorku prilikom interpretacije nižih samostalnih doprinosa valja zadržati dozu suzdržanosti (kao što je slučaj kod varijabli dobi, ugodnosti i makijavelizma).

Posljedično, rezultati istraživanja potvrđuju hipotezu o tome da osobine mračne trijade objašnjavaju varijancu globalnog samopoštovanja povrh osobina ličnosti petofaktorskog modela. To je nalaz u skladu s očekivanjima, s obzirom na to da osobine mračne trijade uglavnom nisu sadržane u petofaktorskom modelu ličnosti. Rezultati ukazuju na to da petofaktorski model snažnije no mračna trijada predviđa samopoštovanje, što ne čudi s obzirom na to da su dimenzije petofaktorskog modela, kako navode Costa i McCrae (1990), temeljne dimenzije ličnosti što znači da i obuhvatnije opisuju čovjekovu ličnost. U tom kontekstu dodatnih 7% objašnjene varijance globalnog samopoštovanja, nakon uvođenja osobina mračne trijade u hijerarhijsku analizu, nikako nije zanemarivo jer govori o tome da mračna trijada zahvaća dijelove ličnosti koje nisu sadržane obuhvatnijim modelom ličnosti, odnosno petofaktorskim modelom. S druge strane, kada se promijeni redoslijed uvrštavanja skupa prediktora na način da se prvo u analizu uključi mračna trijada, a nakon toga dimenzije petofaktorskog modela, vidljivo je da je prediktivna valjanost petofaktorskog modela viša u usporedbi s prediktivnom valjanošću mračne trijade.

6.1 Ograničenja i preporuke za buduća istraživanja

Jedan od metodoloških problema ovog istraživanja je *online metoda*. To otvara probleme kao što su nesigurnost u to tko je zapravo ispunjavao upitnike, u kakvim uvjetima su upitnici ispunjavani i tome slično. Također, rezultate ovog istraživanja nije moguće generalizirati na druge populacije zbog toga što je uzorak sačinjen isključivo od studenata

Filozofskog fakulteta. Stoga se kao preporuka za daljnja istraživanja preporučuje da uzorak obuhvati i ljude različitih demografskih podataka.

Nadalje, s obzirom na to da je istraživanje bilo u potpunosti dobrovoljno, može se pretpostaviti da zahvaćeni uzorak sudionika posjeduje izražene određene osobine. Primjerice pretpostavlja se da su osobe s izraženom osobinom ugodnosti sklonije sudjelovanju u *online* istraživanju. S druge strane, osobe s izraženim osobinama mračne trijade vjerojatno nisu sklone ispunjavanju upitnika bez da za sebe steknu neku korist. U prilog iznesenoj ideji govori i to da jedna od čestica iz upitnika mračne trijade glasi: „Treba se pobrinuti da ti imaš koristi od svojih planova, a ne drugi.“. Iz ove čestice je jasno vidljiva tendencija k tome da osobe koje se slažu s navedenom tvrdnjom ostvare vlastitu korist. Petz, Kolesarić i Ivanec (2012) objašnjavaju da ograničenje raspona u jednoj varijabli, uvijek dovodi i do ograničenja raspona u drugoj varijabli što posljedično dovodi do toga da je visina korelacije smanjena. Shodno tome, valjalo bi pokušati na neki način motivirati sudionike da sudjeluju u istraživanju.

Nadalje, jedan od mogućih nedostataka istraživanja je to što su sudionici potencijalno socijalno poželjno odgovarali na čestice. Istraživanje Robinsa i sur. (2001) upućuje na to da je socijalna poželjnost utjecala na neke od povezanosti između osobina petofaktorskog modela i samopoštovanja. Konkretno, nakon što je kao kontrolna varijabla uvrštena socijalna poželjnost, povezanost između ugodnosti i samopoštovanja je u potpunosti nestala. Nadalje, istraživanja (Rauthmann i Kolar, 2012; Rauthmann i Kolar, 2013) govore u prilog tome da je narcizam u usporedbi s ostalim osobinama mračne trijade socijalno najpoželjniji. Unatoč tome što je istraživanje provedeno *online* (prilikom čega se očekuje da će sudionici biti manje skloni davanju socijalno poželjnih odgovora) valjalo bi u budućim istraživanjima uključiti mjere socijalno poželjnog odgovaranja kako bi se utjecaj socijalno poželjnog odgovaranja držao pod kontrolom.

Povrh toga, ograničenje ovoga istraživanja svakako je korištenje kratke upitničke mjere za mjerenje petofaktorskog modela. Credé, Harms, Niehorster i Gaye-Valentine (2012) navode da kraće upitničke mjere petofaktorskog modela imaju i nižu prediktivnu valjanost

u usporedbi s dužim upitničkim mjerama. Potonji autori navode da niža prediktivna valjanost petofaktorskog modela posljedično dovodi i do precjenjivanja uloge novih konstrukata (u ovom slučaju osobina mračne trijade). Pouzdanosti izračunate uz pomoć Spearman – Brownove formule na ovom uzorku ukazuju na to da pouzdanosti dimenzija ugodnosti i otvorenosti k iskustvu nisu u poželjnom rasponu, no valja naglasiti kako bi najbolja procjena pouzdanosti u ovom slučaju bila test-retest metoda. U skladu s navedenim, rezultate ovog istraživanja valja promatrati s oprezom te se stoga preporučuje da buduća istraživanja koriste mjere petofaktorskog modela ličnosti dužeg oblika koje zahvaćaju i facete dimenzija petofaktorskog modela ličnosti. Naime, Paunonen i Ashton (2001) zaključili su kako je predikcija uspješnija na temelju petofaktorskog modela ličnosti ukoliko se u obzir uzmu i facete dimenzija ličnosti, a Paulhus i Williams (2002) su ustvrdili da su povezanosti između mračne trijade i petofaktorskog modela iako slične, nešto manje kada se osobine petofaktorskog modela mjere kraćim upitnicima. Također, u ovom istraživanju korišteni su upitnici koji se razlikuju u tome koliko temeljito mjere konstrukte. Naime, Rosenbergova skala samopoštovanja sadrži 10 čestica koje mjere konstrukt samopoštovanja, dok *Ten Item Personality Inventory* sadrži samo dvije čestice po konstrukt, odnosno osobini ličnosti. Dakle, globalno samopoštovanje koje je u ovom slučaju uža konstrukt odmjeren je temeljitije nego što je to slučaj sa širokim konstruktima petofaktorskog modela. Nesrazmjer u temeljitosti upitnika utječe na prediktivnost ličnosti za samopoštovanje u ovom istraživanju te se s razlogom može zaključiti da su prave korelacije sigurno više. Što su osobine obuhvatnije izmjerene upitnikom to će i korelacije postati više.

Također, u budućim istraživanjima bilo bi zanimljivo uključiti druge mjere mračne trijade koje uključuju i različite facete mračne trijade kao što su primjerice grandiozni i krhki/vulnerabilni narcizam. Maples, Lamkin i Miller (2014) navode da upitnik koji je korišten u ovom istraživanju (*SD3*) primarno mjeri grandiozni aspekt narcizma. S obzirom na to da adaptivni, a ne i maladaptivni, narcizam pokazuje pozitivnu povezanost sa samopoštovanjem (Barry, Grafeman, Adler i Pickard, 2007; Falkenbach, Howe i Falki, 2013) može se pretpostaviti da povezanost između samopoštovanja i vulnerabilnog

narcizma ne bi bila jednakog smjera ili značajnosti kao i povezanost između grandioznog narcizma i samopoštovanja.

7. Zaključak

Rezultati provedenog istraživanja djelomično su potvrdili hipotezu o tome koje osobine petofaktorskog modela predstavljaju prediktore globalnog samopoštovanja. Potvrđena je hipoteza o tome da sve osobine mračne trijade imaju samostalan doprinos pri objašnjavanju globalnog samopoštovanja. Konačno, uz pomoć svih korištenih prediktora objašnjeno je sveukupno 51% varijance globalnog samopoštovanja. Utvrđeni su i samostalni doprinosi pojedinih prediktora, koji poredani po veličini iznose: emocionalna stabilnost, narcizam, savjesnost, psihopatija, ekstraverzija, makijavelizam, ugodnost te dob. Rezultati ukazuju i na to da osobine mračne trijade, povrh osobina petofaktorskog modela, objašnjavaju 7% varijance globalnog samopoštovanja.

8. Literatura

- Aghababaei, N. i Błachnio, A. (2015). Well-being and the Dark Triad. *Personality and individual differences*, 86, 365-368.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). Arlington, VA: Author.
- Amirazodi, F. i Amirazodi, M. (2011). Personality traits and self-esteem. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 29, 713-716.
- Bakker, A. B., Van Der Zee, K. I., Lewig, K. A. i Dollard, M. F. (2006). The relationship between the big five personality factors and burnout: A study among volunteer counselors. *The Journal of social psychology*, 146 (1), 31-50.
- Barlett, C. P. i Barlett, N. D. (2015). The young and the restless: Examining the relationships between age, emerging adulthood variables, and the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 86, 20-24.
- Barry, C. T., Grafeman, S. J., Adler, K. K., & Pickard, J. D. (2007). The relations among narcissism, self-esteem, and delinquency in a sample of at-risk adolescents. *Journal of Adolescence*, 30 (6), 933-942.
- Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I. i Vohs, K. D. (2003). Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness, or healthier lifestyles? *Psychological science in the public interest*, 4 (1), 1-44.
- Bleidorn, W., Arslan, R. C., Denissen, J. J., Rentfrow, P. J., Gebauer, J. E., Potter, J. i Gosling, S. D. (2016). Age and gender differences in self-esteem—A cross-cultural window. *Journal of personality and social psychology*, 111 (3), 396.
- Birkás, B., Gács, B. i Csathó, Á. (2016). Keep calm and don't worry: Different Dark Triad traits predict distinct coping preferences. *Personality and Individual Differences*, 88, 134-138.

- Bolton, L. R., Becker, L. K. i Barber, L. K. (2010). Big Five trait predictors of differential counterproductive work behavior dimensions. *Personality and Individual Differences*, 49 (5), 537-541.
- Božić, D. (2014). *Samoopriskrivanje studenata različitim ciljnim osobama*. Završni rad. Zadar: Odsjek za psihologiju Sveučilišta u Zadru.
- Campbell, J. D. i Lavalley, L. F. (1993). Who am I? The role of self-concept confusion in understanding the behavior of people with low self-esteem. U: Baumeister, R. F. (Ur.). *Self-esteem: The puzzle of low self-regard* (str. 3-20). New York: Plenum Press.
- Campbell, W. K. i Foster, J. D. (2007). The narcissistic self: Background, an extended agency model, and ongoing controversies. U: Sedikides, C. i Spencer, S. J. (Ur.). *The self* (str. 115-138). New York: Psychology Press.
- Cast, A. D. i Burke, P. J. (2002). A theory of self-esteem. *Social forces*, 80 (3), 1041-1068.
- Christie, R. i Geis, F. L. (1970). *Studies in Machiavellianism*. New York: Academic Press.
- Cobb-Clark, D. A. i Schurer, S. (2012). The stability of big-five personality traits. *Economics Letters*, 115 (1), 11-15.
- Costa Jr, P. T. i McCrae, R. R. (1990). Personality disorders and the five-factor model of personality. *Journal of personality disorders*, 4 (4), 362-371.
- Credé, M., Harms, P., Niehorster, S. i Gaye-Valentine, A. (2012). An evaluation of the consequences of using short measures of the Big Five personality traits. *Journal of personality and social psychology*, 102 (4), 874.
- Crocker, J. (2006). Having and pursuing self-esteem: Costs and benefits. *Self-esteem issues and answers: A sourcebook on current perspective*, 274-280.
- Državni zavod za statistiku (2018). *Statistički ljetopis 2018*. Zagreb: Državni zavod za statistiku.
- Diener, E. i Diener, M. (2009). Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem. U: Diener, E. (Ur.). *Culture and well-being* (str. 71-91). Springer, Dordrecht.

- Erol, R. Y. i Orth, U. (2011). Self-esteem development from age 14 to 30 years: A longitudinal study. *Journal of personality and social psychology*, 101 (3), 607.
- Falkenbach, D. M., Howe, J. R. i Falki, M. (2013). Using self-esteem to disaggregate psychopathy, narcissism, and aggression. *Personality and Individual Differences*, 54 (7), 815-820.
- Furnham, A., Richards, S. C. i Paulhus, D. L. (2013). The Dark Triad of personality: A 10 year review. *Social and Personality Psychology Compass*, 7 (3), 199-216.
- Goodboy, A. K. i Martin, M. M. (2015). The personality profile of a cyberbully: Examining the Dark Triad. *Computers in Human Behavior*, 49, 1-4.
- Gosling, S. D., Rentfrow, P. J. i Swann, W. B., Jr. (2003). A Very Brief Measure of the Big Five Personality Domains. *Journal of Research in Personality*, 37, 504-528.
- Hare, R. D. (1980). A research scale for the assessment of psychopathy in criminal populations. *Personality and individual differences*, 1 (2), 111-119.
- Heatherton, T. F., Krendl, A. C., Macrae, C. N. i Kelley, W. M. (2007). A social brain sciences approach to understanding self. U: Sedikides, C. i Spencer, S. J. (Ur.). *The self* (str. 3-21). New York: Psychology Press.
- Heaven, P. C. (1996). Personality and self-reported delinquency: Analysis of the "Big Five" personality dimensions. *Personality and individual differences*, 20 (1), 47-54.
- Hofstee, W. K., Kiers, H. A., De Raad, B., Goldberg, L. R. i Ostendorf, F. (1997). A Comparison of Big-Five structures of personality traits in Dutch, English, and German. *European Journal of Personality*, 11 (1), 15-31.
- James, S., Kavanagh, P. S., Jonason, P. K., Chonody, J. M. i Scrutton, H. E. (2014). The Dark Triad, schadenfreude, and sensational interests: Dark personalities, dark emotions, and dark behaviors. *Personality and Individual Differences*, 68, 211-216.
- Jokić, B. i Ristić Dedić, Z. (2014). *Postati student u Hrvatskoj*. Agencija za znanost i visoko obrazovanje (AZVO).

- Jonason, P. K., Baughman, H. M., Carter, G. L. i Parker, P. (2015). Dorian Gray without his portrait: Psychological, social, and physical health costs associated with the Dark Triad. *Personality and Individual Differences, 78*, 5-13.
- Jonason, P. K. i Davis, M. D. (2018). A gender role view of the Dark Triad traits. *Personality and Individual Differences, 125*, 102-105.
- Jonason, P. K., Foster, J. D., Csatho, A. i Gouveia, V. (2018). Expectancy biases underneath the Dark Triad traits: Associations with optimism, pessimism, and hopelessness. *Personality and Individual Differences, 134*, 190-194.
- Jonason, P. K., Li, N. P., Webster, G. D. i Schmitt, D. P. (2009). The dark triad: Facilitating a short-term mating strategy in men. *European Journal of Personality: Published for the European Association of Personality Psychology, 23* (1), 5-18.
- Jonason, P. K., Lyons, M. i Bethell, E. (2014). The making of Darth Vader: Parent–child care and the Dark Triad. *Personality and Individual Differences, 67*, 30-34.
- Jonason, P. K., Webster, G. D., Schmitt, D. P., Li, N. P. i Crysel, L. (2012). The antihero in popular culture: Life history theory and the dark triad personality traits. *Review of General Psychology, 16* (2), 192-199.
- Jones, D. N. i Paulhus, D. L. (2017). Duplicity among the dark triad: Three faces of deceit. *Journal of Personality and Social Psychology, 113* (2), 329-342.
- Kavanagh, P. S., Signal, T. D. i Taylor, N. (2013). The Dark Triad and animal cruelty: Dark personalities, dark attitudes, and dark behaviors. *Personality and Individual Differences, 55* (6), 666-670.
- Koehn, M. A., Jonason, P. K., & Davis, M. D. (2019). A person-centered view of prejudice: The Big Five, Dark Triad, and prejudice. *Personality and Individual Differences, 139*, 313-316.
- Kristofich-Ambruš, Krapić i Bratko (2013). *Konstruktna validacija upitnika Tamne trijade (SD3): poveznice s faktorom Iskrenost-Poniznost i vrijednostima*. Rad prezentiran

na „21. Godišnja konferencija hrvatskih psihologa s međunarodnim sudjelovanjem“, Zagreb.

Lacković-Grgin, K. (1994). *Samopoimanje mladih*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Larsen, R. J. i Buss, D. M. (2008). *Psihologija ličnosti*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Lyons, M. (2019). *The Dark Triad of Personality: Narcissism, Machiavellianism, and Psychopathy in Everyday Life*. London: Academic Press.

Maples, J. L., Lamkin, J. i Miller, J. D. (2014). A test of two brief measures of the dark triad: The dirty dozen and short dark triad. *Psychological assessment*, 26 (1), 326.

McCrae, R. R. i Costa Jr, P. T. (1997). Personality trait structure as a human universal. *American psychologist*, 52 (5), 509-516.

Muris, P., Merckelbach, H., Otgaar, H. i Meijer, E. (2017). The malevolent side of human nature: A meta-analysis and critical review of the literature on the dark triad (narcissism, Machiavellianism, and psychopathy). *Perspectives on Psychological Science*, 12 (2), 183-204.

Noftle, E. E., i Robins, R. W. (2007). Personality predictors of academic outcomes: Big five correlates of GPA and SAT scores. *Journal of Personality and Social Psychology*, 93 (1), 116-130.

Orth, U., Robins, R. W. i Widaman, K. F. (2012). Life-span development of self-esteem and its effects on important life outcomes. *Journal of personality and social psychology*, 102 (6), 1271-1288.

Patrick, C. J. (1994). Emotion and psychopathy: Startling new insights. *Psychophysiology*, 31 (4), 319-330.

Paunonen, S. V. i Ashton, M. C. (2001). Big five factors and facets and the prediction of behavior. *Journal of personality and social psychology*, 81 (3), 524-539.

Paulhus, D. L. i Williams, K. M. (2002). The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of research in personality*, 36 (6), 556-563.

- Petrides, K. V., Vernon, P. A., Schermer, J. A. i Veselka, L. (2011). Trait emotional intelligence and the dark triad traits of personality. *Twin Research and Human Genetics*, 14 (1), 35-41.
- Petz, Kolesarić i Ivanec (2012). *Petzova statistika. Osnovne statističke metode za nematematičare*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Pfattheicher, S. (2016). Testosterone, cortisol and the Dark Triad: Narcissism (but not Machiavellianism or psychopathy) is positively related to basal testosterone and cortisol. *Personality and Individual Differences*, 97, 115-119.
- Rauthmann, J. F. i Kolar, G. P. (2013). The perceived attractiveness and traits of the Dark Triad: Narcissists are perceived as hot, Machiavellians and psychopaths not. *Personality and Individual Differences*, 54 (5), 582-586.
- Rauthmann, J. F. i Kolar, G. P. (2012). How “dark” are the Dark Triad traits? Examining the perceived darkness of narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Personality and Individual Differences*, 53 (7), 884-889.
- Robins, R. W., Hendin, H. M. i Trzesniewski, K. H. (2001). Measuring global self-esteem: Construct validation of a single-item measure and the Rosenberg Self-Esteem Scale. *Personality and social psychology bulletin*, 27 (2), 151-161.
- Robins, R. W., Tracy, J. L., Trzesniewski, K., Potter, J. i Gosling, S. D. (2001). Personality correlates of self-esteem. *Journal of research in personality*, 35 (4), 463-482.
- Rosenberg, M., Schooler, C., Schoenbach, C. i Rosenberg, F. (1995). Global self-esteem and specific self-esteem: Different concepts, different outcomes. *American sociological review*, 141-156.
- Schmitt, D. P. i Allik, J. (2005). Simultaneous administration of the Rosenberg Self-Esteem Scale in 53 nations: exploring the universal and culture-specific features of global self-esteem. *Journal of personality and social psychology*, 89 (4), 623
- Seibert, S. E. i Kraimer, M. L. (2001). The five-factor model of personality and career success. *Journal of vocational behavior*, 58 (1), 1-21.

- Semenyna, S. W. i Honey, P. L. (2015). Dominance styles mediate sex differences in Dark Triad traits. *Personality and Individual Differences*, 83, 37-43.
- Sheldon, K. M., Ryan, R. M., Rawsthorne, L. J. i Ilardi, B. (1997). Trait self and true self: Cross-role variation in the Big-Five personality traits and its relations with psychological authenticity and subjective well-being. *Journal of personality and social psychology*, 73 (6), 1380-1393.
- Steiger, A. E., Allemand, M., Robins, R. W. i Fend, H. A. (2014). Low and decreasing self-esteem during adolescence predict adult depression two decades later. *Journal of personality and social psychology*, 106 (2), 325.
- Stewart, A. E. i Stewart, E. A. (2006). The Preference to Excel and Its Relationship to Selected Personality Variables. *Journal of Individual Psychology*, 62 (3). 270-284.
- Szabó, E. i Jones, D. N. (2019). Gender differences moderate Machiavellianism and impulsivity: Implications for Dark Triad research. *Personality and Individual Differences*, 141, 160-165.
- Theakston, J. A., Stewart, S. H., Dawson, M. Y., Knowlden-Loewen, S. A. i Lehman, D. R. (2004). Big-Five personality domains predict drinking motives. *Personality and Individual Differences*, 37 (5), 971-984.
- Valentine, S. i Fleischman, G. (2003). The impact of self-esteem, Machiavellianism, and social capital on attorneys' traditional gender outlook. *Journal of Business Ethics*, 43 (4), 323-335.
- Vernon, P. A., Villani, V. C., Vickers, L. C. i Harris, J. A. (2008). A behavioral genetic investigation of the Dark Triad and the Big 5. *Personality and individual Differences*, 44 (2), 445-452.
- Vize, C. E., Lynam, D. R., Collison, K. L. i Miller, J. D. (2018). Differences among dark triad components: A meta-analytic investigation. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 9 (2), 101.

Zeigler-Hill, V. (2006). Discrepancies between implicit and explicit self-esteem: Implications for narcissism and self-esteem instability. *Journal of personality*, 74 (1), 119-144.

9. Prilozi

Prilog 1. - Ten Item Personality Inventory

Pred Vama su određene osobine ličnosti koje se mogu i ne moraju odnositi na Vas. Molimo, procijenite u kojoj mjeri se slažete ili ne slažete sa svakom tvrdnjom, koristeći ovu ljestvicu:

	Umjereno		Možda, i			
Uopće se ne	se ne	Malo se ne	slažem se i	Malo se	Umjereno	Potpuno se
slažem	slažem	slažem	ne slažem	slažem	se slažem	slažem
			se			
1	2	3	4	5	6	7

---

1. Ekstravertiranog, entuzijastičnog.
2. Kritičkog, svadljivog.
3. Pouzdanog, samodiscipliniranog.
4. Anksioznog, lako uzrujanog.
5. Otvorenog novim iskustvima, kompleksnog.
6. Rezerviranog, tihog.
7. Suosjećanog, toplog.
8. Neorganiziranog, aljkavog.
9. Staloženog, emocionalno stabilnog.
10. Konvencionalnog, nekreativnog.

Prilog 2. - *Short Dark Triad*

Pred Vama se nalazi niz tvrdnji. Molimo Vas da procijenite u kojoj se mjeri slažete s njima koristeći navedenu ljestvicu.

Uopće se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
1	2	3	4	5

1. Nije pametno odavati svoje tajne.
2. Koristim se manipulacijom da dobijem što želim.
3. Moraš učiniti što god je potrebno kako bi važne ljude pridobio na svoju stranu.
4. Treba izbjegavati direktan konflikt s drugima jer će ti možda biti od koristi u budućnosti.
5. Pametno je imati na umu informacije koje možeš poslije upotrijebiti protiv nekoga.
6. Za osvetu treba odabrati pravi trenutak.
7. Postoje stvari koje trebaš sakrivati od ljudi kako bi sačuvao/la svoj ugled.
8. Treba se pobrinuti da ti imaš koristi od svojih planova, a ne drugi.
9. Većinom ljudi se može manipulirati.
10. Ljudi me vide kao rođenog vođu.
11. Mrzim biti u centru pažnje.

12. Brojne grupne aktivnosti znaju biti dosadne bez mene.
13. Znam da sam poseban/na zato jer mi svi to neprestano govore.
14. Volim kad se upoznam s važnim osobama.
15. Neugodno mi je kad mi daju komplimente.
16. Uspoređivali su me sa slavnim osobama.
17. Prosječna sam osoba.
18. Inzistiram na dobivanju poštovanja koje zaslužujem.
19. Volim se osvetiti autoritetima.
20. Izbjegavam opasne situacije.
21. Osveta treba biti brza i okrutna.
22. Ljudi često kažu da se ne znam kontrolirati.
23. Istina je da mogu biti zao/zla prema drugima.
24. Ljudi koji mi se zamjere uvijek požale.
25. Nikad nisam imao/la problema sa zakonom.
26. Uživam upuštajući se u spolne odnose s osobama koje jedva poznajem.
27. Reći ću bilo što kako bih dobio/la ono što želim.

Prilog 3. - Rosenbergova skala samopoštovanja

Pred Vama se nalazi niz tvrdnji. Molimo Vas da procijenite u kojoj se mjeri slažete s njima koristeći navedenu ljestvicu.

Uopće se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
1	2	3	4	5

1. Mislim da sam vrijedna osoba, barem koliko i drugi ljudi.
2. Mislim da imam niz dobrih osobina.
3. Sve u svemu, čini mi se da sam promašena osoba.
4. Sposoban/na sam izvršavati zadatke podjednako uspješno kao i većina drugih ljudi.
5. Mislim da nema puno toga čime bih se mogao/la ponositi.
6. Imam pozitivno mišljenje o sebi.
7. Općenito govoreći, zadovoljan/na sam sobom.
8. Želio/la bih imati više poštovanja prema samom/oj sebi.
9. Ponekad se osjećam beskorisno.
10. Ponekad mi se čini da ništa ne vrijedim.

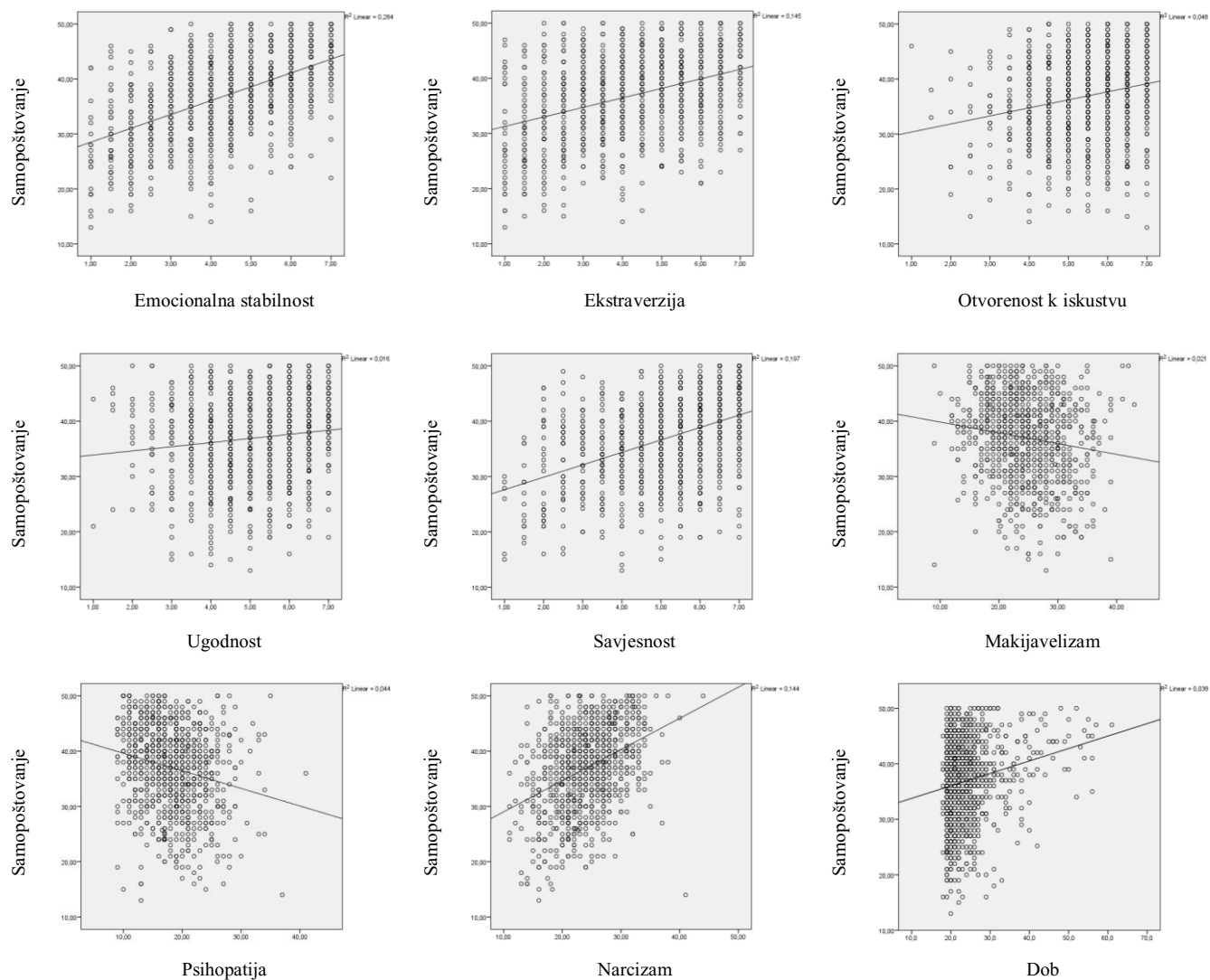
Prilog 4. - Indeksi asimetričnosti i spljoštenosti

Tablica 4

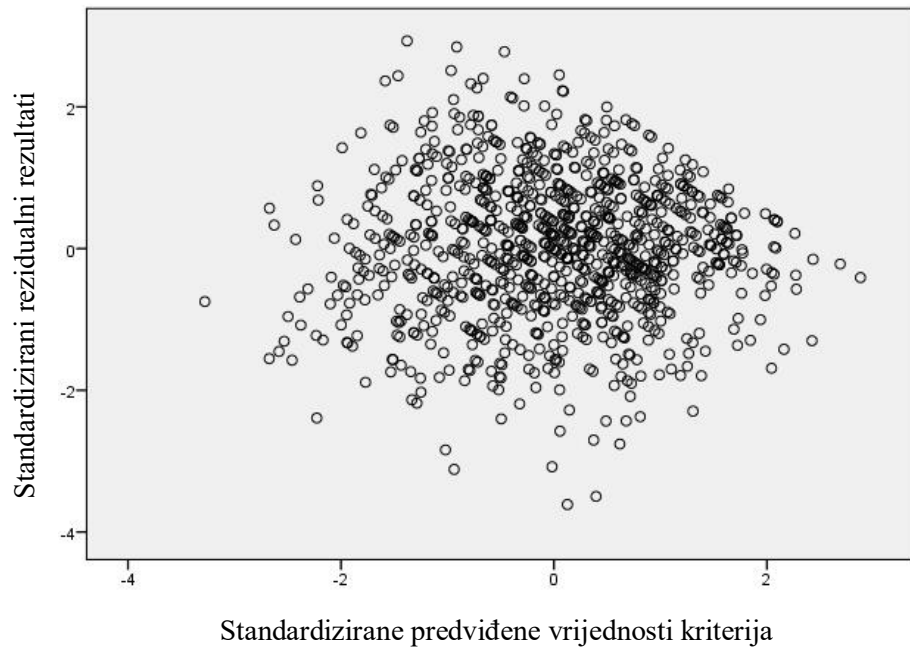
Indeksi asimetričnosti i spljoštenosti na uzorku studenata Filozofskog fakulteta

	Indeks asimetričnosti	Indeks spljoštenosti
Ekstraverzija	-0.14	-0.97
Ugodnost	-0.33	-0.45
Savjesnost	-0.63	-0.35
Emocionalna stabilnost	-0.14	-0.81
Otvorenost k iskustvu	-0.69	0.15
Makijavelizam	0.20	-0.01
Narcizam	0.07	0.08
Psihopatija	0.54	0.53
Samopoštovanje	-0.48	-0.18

Prilog 5. Dijagrami raspršenja

Slika 2. Dijagrami raspršenja korištenih prediktora te kriterija globalnog samopoštovanja

Slika 3. Dijagram raspršenja standardiziranih rezidualnih rezultata za procjenu homoscedasticiteta